

Cat. 2

**Inrichtings- en beheervisie
voor
ecologische verbindingzone
van de Staartjespeel
in de gemeente Uden**

febr. 2006

De gemeente Uden heeft in samenwerking met IVN-Uden een visie opgesteld voor de EVZ 'Staartjespeel'. Het betreft een onderdeel van de droge EVZ gelegen tussen de bossen van Odiliapeel en het bosgebied aan de westzijde van de Middenpeelweg: 'De Bergen' en de bossen van Sint Anthonis. Deze visie beperkt zich (helaas) tot het traject dat betrekking heeft op het grondgebied van de gemeente Uden (gedeelte tot aan de Middenpeelweg). Vanuit het Coördinatiepunt is in een eerder stadium aangedrongen op samenwerking met de buurgemeente Sint Anthonis vanwege deze gemeentegrensoverschrijdende EVZ.

Hoewel deze EVZ gesitueerd is langs een waterloop van waterschap Aa en Maas, heeft het waterschap heeft hier geen inspanningsverplichtingen.

Als primaire doelsoort voor deze EVZ wordt de das genoemd, aangevuld met de doelgroepsoorten 'struweelvogels', 'vleermuizen' en 'amfibieën'. Deze keuze lijkt terecht.

Hoewel gesproken wordt van een landschapszone, is deze visie niet uitgewerkt via het model 'das', c.q. kleinschalig landschap, maar in de vorm van een kralensnoer. Voor de realisatie van deze EVZ is blijkbaar aansluiting gezocht bij een bestaande structuur (waterloop) in het gebied. Met de genoemde dwarsverbindingen kan alsnog invulling worden gegeven aan het model kleinschalig landschap, bijv. met gebruikmaking van het 'Stimuleringskader groene en blauwe diensten'.

De Middenpeelweg wordt terecht beschouwd als barrière. Dit is een provinciale weg en de Provincie zou hier op verzoek van beide gemeenten voorzieningen kunnen treffen en mogelijk is dit knelpunt ook al als zodanig opgenomen in het provinciale ontsnipperingsprogramma.

Advies

Instemmen met deze visie, waarbij de gemeente wederom gevraagd wordt de uitwerking van deze EVZ af te stemmen met de gemeente Sint Anthonis, bijvoorbeeld en bij voorkeur in reconstructieverband. Daarnaast kan de gemeente worden geadviseerd om in deze zone het stimuleringskader van toepassing te laten zijn (in het huidige uitvoeringsplan is dit niet het geval!). Nagaan of de Middenpeelweg voor het onderhavige knelpunt is opgenomen in het provinciale ontsnipperingsprogramma. Indien dit niet het geval is, zou de Adviescommissie in deze een aanbeveling kunnen doen.

↓
waarom?

Coördinatiepunt Landschapsbeheer
F. ter Schure
03.04.2006

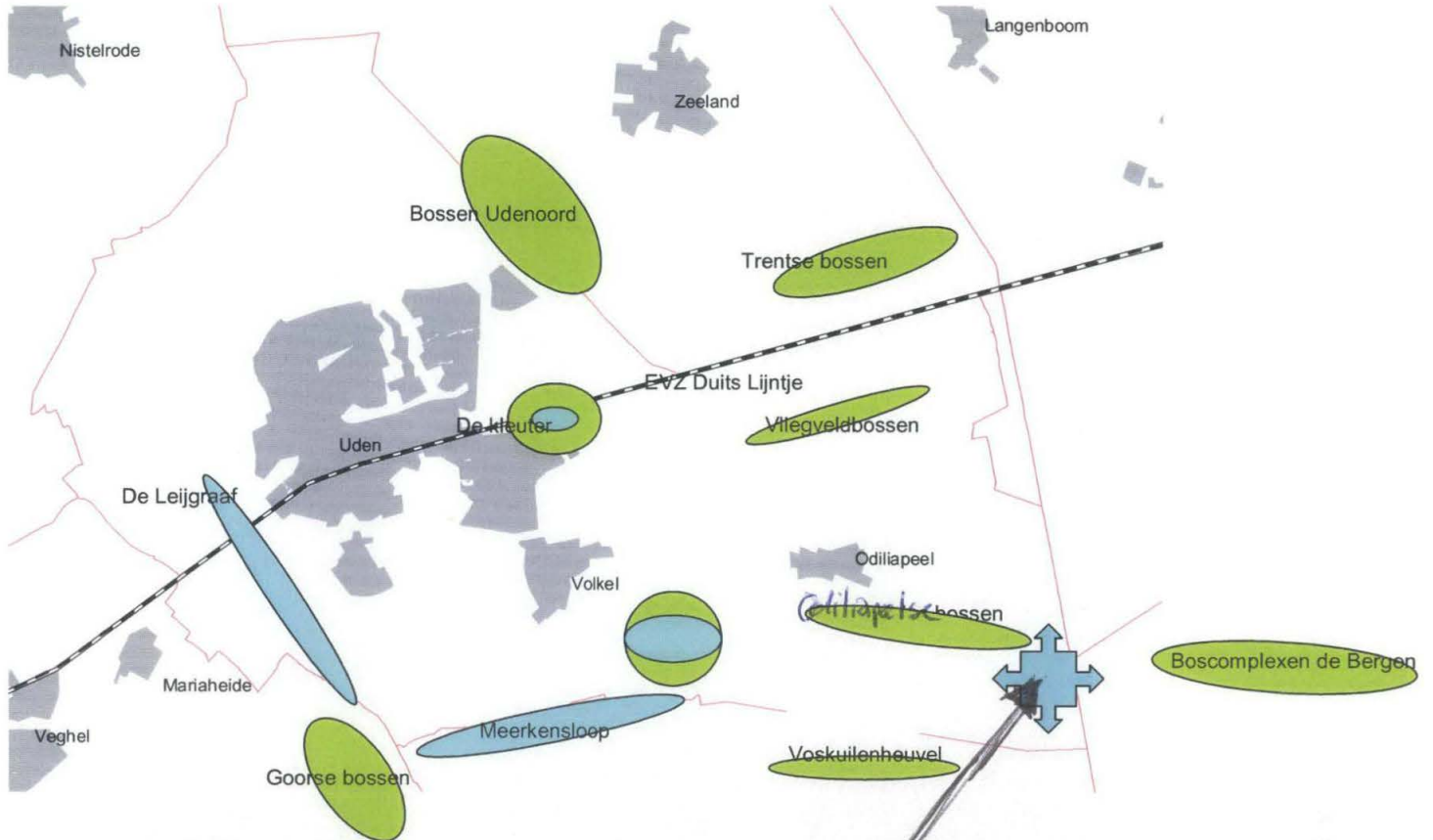
ambitie v. inv. beheer te hoog?
① RB-Amfibieën / libellen haalbaar?!
Structuur dassen / struweelvogels
② RB - hoe schraal?!

Advies:

↳ beheer eenvoudiger

- contact met de buurgemeente;
- pilot - maasborst meenemen;
- ontsnippering?!

Staartjespeel: een nat/droge verbindingszone tussen de Odiliapeelse bossen en Peelkanaal

Ligging in gemeente Uden met belangrijkste natuurstenen

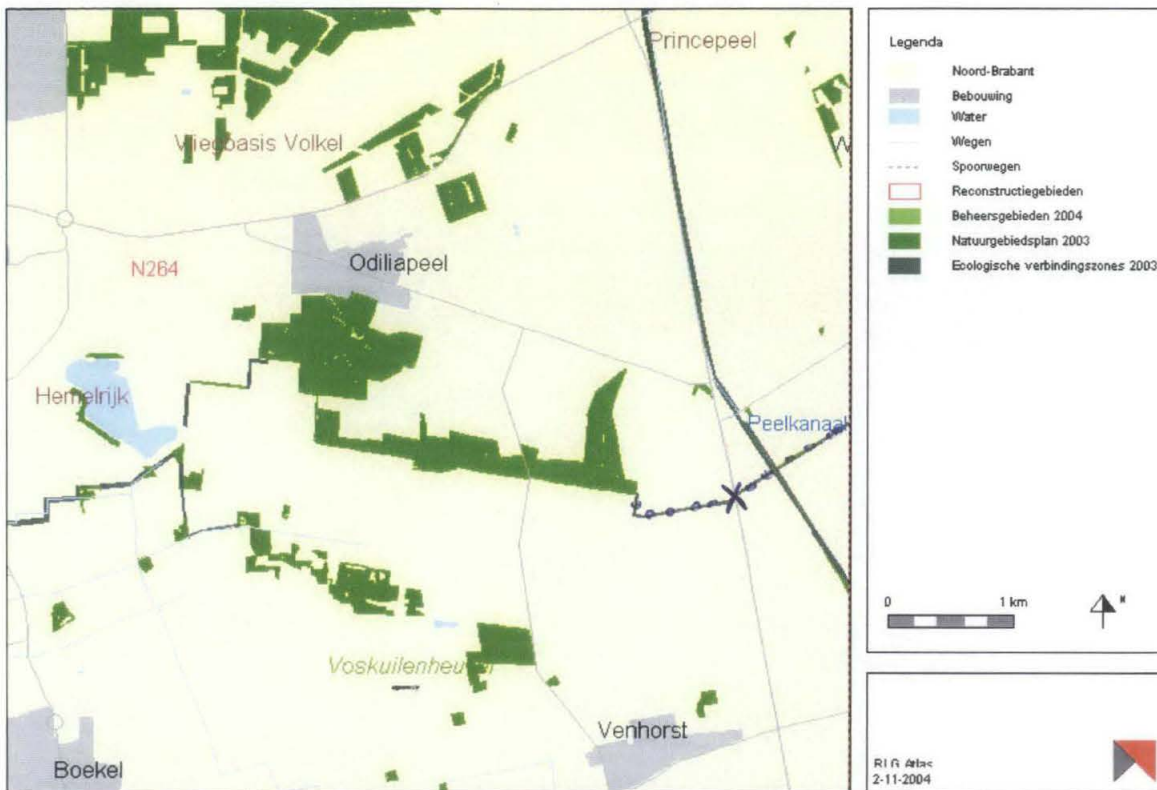

Natuurgebiedsplan omgeving Staartjespeel

- Waterloop met natuurvriendelijke oevers
- Droge heide
- Ecologische verbindingszone
- Multifunctioneel bos
- Gemeentegrens

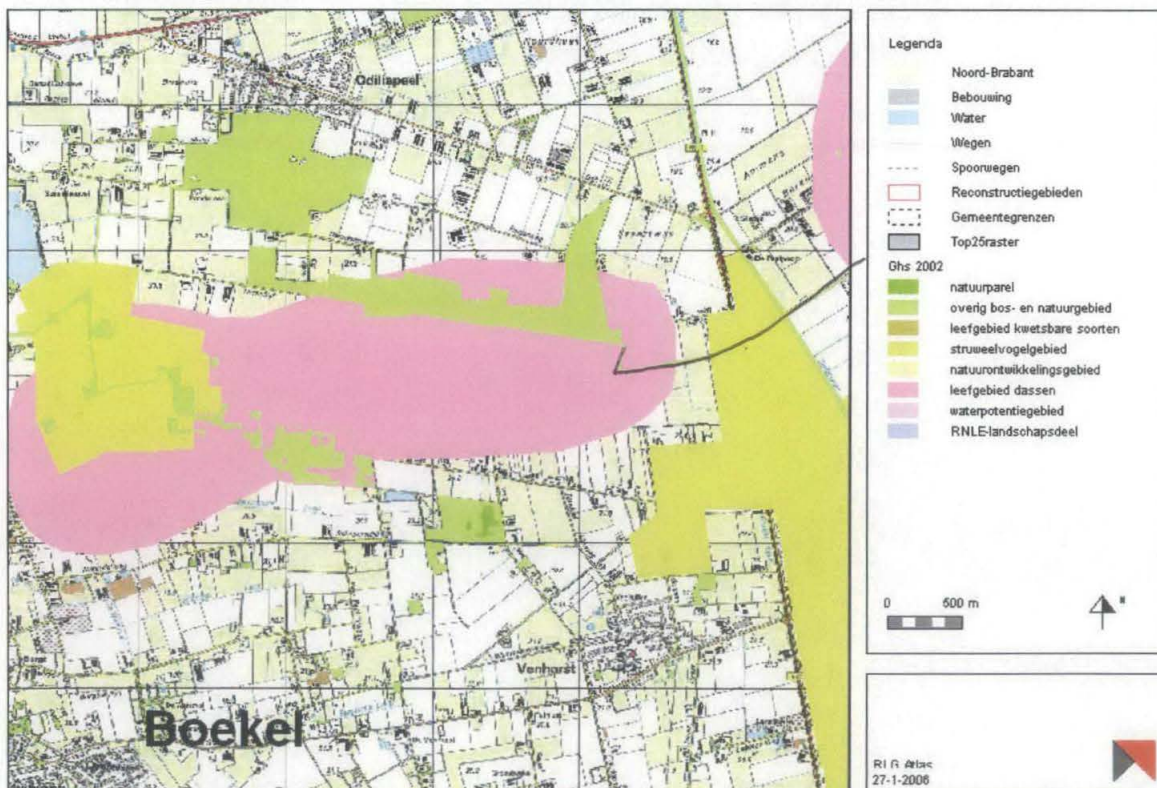
0 250 500 Meters

Natuurdoeltypenkaart

Digitale atlas Provincie Noord-Brabant 2004

Groene hoofdstructuur 2003

EVZ

Beleid

In het streekplan Noord-Brabant 2002 is de watergang tussen het zuidelijk bosgebied van Odiliapeel en de Middenpeelweg aangewezen als een landschapszone. Dit model kleinschalig landschap moet bestaan uit landbouwgrond, waarvan minimaal 10% van de oppervlakte bestaat uit natte en droge landschapselementen zoals houtwallen, bloemrijke slootkanten of poelen. In dit plan wordt aan deze eisen voldaan en vormen de bouwstenen poel, grasland, struweel en bos een wezenlijk bestanddeel van de aan te leggen ecologische verbindingzone (EVZ). Deze EVZ vormt een verbinding via het Peelkanaal tussen de bossen van Odiliapeel en het bosgebied "De Bergen, Staatsbossen St Anthonis en Ullingse Bergen. De bossen van Odiliapeel vormen met het natuurgebied Voskuilenheuvel en het tussen gelegen agrarisch gebied een belangrijk leefgebied van de das. In dit gebied zijn ook 2 struweelvogelgebieden aangewezen.

Doelsoorten

Primaire doelsoort van deze EVZ is de das. Er bevinden zich bewoonde burchten in de bossen van Odiliapeel en het natuurgebied Voskuilenheuvel. Het tussenliggende en merendeels kleinschalige agrarisch gebied vormt het foerageergebied voor deze dassen. Aan de westkant van Odiliapeelse bossen en Voskuilheuvel zijn EVZ's gepland via Hemelrijk en Meerkensloop naar dal van de Leijgraaf en Goorse bossen. Aan de noordzijde ligt als grote barrière vliegbasis Volkel met zijn uitgebreide omheining. Een uitwisseling met de dassenpopulatie in de Trentse bossen zal dus moeten lopen via de beoogde EVZ Peelkanaal aan de oostkant van de bossen van Odiliapeel.

Een 2de doelgroepsoort omvat de struweelvogels van de 2 struweelvogelgebieden. Door gepland bosrandbeheer van de Odiliapeelse bossen zal er nog een 3de struweelvogelgebied ontstaan en deze EVZ kan voor deze doelgroep een belangrijke verbindingsweg gaan vormen.

Een 3de doelgroepsoort vormen de vleermuizen, waarvan bij een inventarisatie in 2004 maar liefst 4 soorten zijn aangetroffen in de Odiliapeelse bossen en in Voskuilenheuvel.

Een 4de doelgroepsoort vormen de amfibieën in de bossen van Odiliapeel en Voskuilenheuvel. Door de sterke ontwatering van het agrarische gebied zijn de poelen in deze bossen en terreinen erg geïsoleerd komen te liggen en daardoor relatief soortenarm voor dit van oorsprong natte gebied.

Meeliftende soorten zijn sprinkhanen, dagvlinders, libellen en kleine zoogdieren. Reeën en patrijzen zullen graag gebruik maken van deze kruidenrijke enclave met beschutting.

Biotoopeisen

De landschapszone is een natdroge verbindingzone met als bouwstenen poel, grasland, struweel en bos. De lijnvormige structuur is voor de migratie van de verschillende doelgroepsoorten van groot belang. De das maakt graag gebruik van de beschutting van lijnvormige structuren. Bepanting en een structuurrijke oever leveren voldoende dekking en in het vochtige grasland kan hij foerageren op regenwormen.

Vleermuizen en struweelvogels migreren bij uitstek langs deze lijnvormige structuren. De bosrandstruweelvogels gebruiken bomenrijen ook om hun territorium af te bakenen. De kruidenrijke grasstroken vormen een uitstekend foerageergebied voor deze zaden- en insecteneters.

Amfibieën kunnen zich goed verplaatsen langs watergangen met een structuurrijke oever. Verder hebben amfibieën voortplantingswater nodig. Poelen met ondieptes en zonder vis voldoen aan deze eisen.

Poelen vormen tevens een ideaal voortplantingswater voor libellen. In het natuurgebied Voskuilenheuvel bevinden zich diverse rode lijstsoorten. Libellen en dagvlinders maken ook gebruik van lijnvormige landschapselementen om zich te verplaatsen. Kruidenrijk grasland begrensd door een bomenrij met struweel als onderbegroeiing vormt een ideaal voortplantingsbiotoop en foerageergebied voor dagvlinders, wanneer hier ook de vereiste waard- en nectarplanten groeien. Dit biedt ook een geschikt biotoop voor sprinkhanen.

Ontsnipperingsmaatregelen

De EVZ kruist de Middenpeelweg en gaat daarna via het Peelkanaal. Deze Middenpeelweg is een provinciale weg en vormt een grote en gevaarlijke barrière voor de das, amfibieën en kleine zoogdieren. Voor alle zoogdieren is een geëigende faunavoorziening gewenst.

Dwarsverbindingen

De onderhavige EVZ vormt een belangrijke schakel in een netwerk van deels nog aan te leggen en bestaande dwarsverbindingen. Er liggen enkele zandwegen in het gebied en er is nog een te versterken verbindingszone naar Hemelrijk. De zandwegen vormen een dwarsverbinding van de bossen van Odiliapeel en het bos- en natuurgebied Voskuilenheuvel. Akkerrandenbeheer, het inzaaien van kruiden in akkerranden en het aanleggen van singels langs de zandwegen zullen bijdragen aan de migratiemogelijkheden.

Stapsteen

Er moet gestreefd worden om een 25 meter brede EVZ in te richten. Hierbij is dan ook het onderhoudspad inbegrepen. Mocht plaatselijk een minder brede zone (minimaal 15 meter) verworven kunnen worden, wordt hierbij dringend voorgesteld enkel stapstenen met een oppervlakte van enige omvang (min. 2500m²) in te richten, waarin ruime poelen met mantel- en zoomvegetatie kunnen worden aangelegd. Hierbij dienen de poelen onderling niet verder als 250 meter van elkaar te liggen om in de corridorfunctie te voorzien.

Inrichtingsvisie

Ecologische verbindingszone van het model kleinschalig landschap

In het agrarische gebied ligt nu een watergang met steile oevers, die jaarlijks geschoofd moet worden. Het akkerland is onderhevig aan intensief agrarisch gebruik en heeft daardoor een soortenarme akkervegetatie.

Watergang

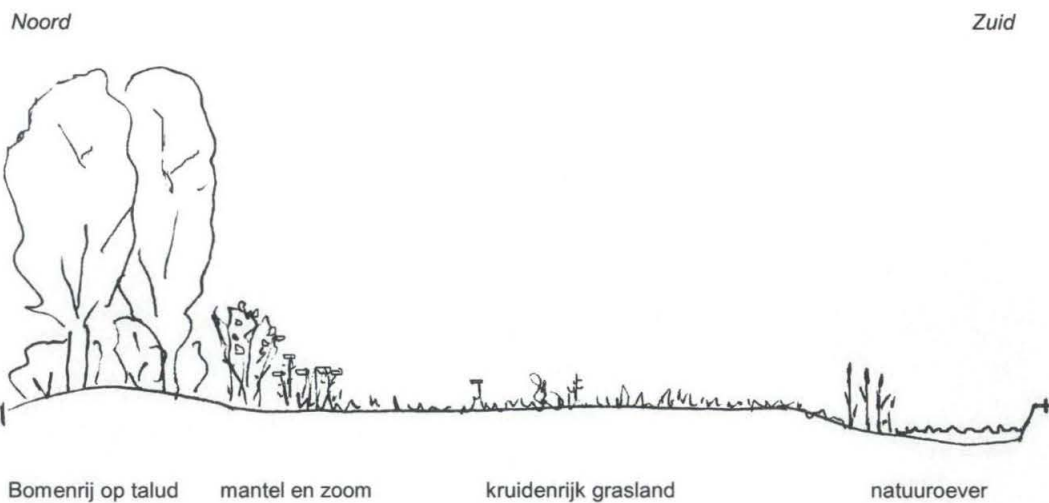
De watergang zal worden heringericht met een enkelzijdig accoladeprofiel, zodat op de hoge oever de schouwplicht uitgevoerd kan worden. Op de lage oever aan de noordzijde kan zich een oeervervegetatie ontwikkelen. De vrijkomende grond kan gebruikt worden voor het opwerpen van een bescheiden grondwal (max. 0,50 + mv.) ten behoeve van een houtwalbeplanting.

Bos en struweel

Aan de noordzijde van de oeverstrook zullen bomen en struiken aangeplant worden in een smalle strook, zodat het grasland zowel in de beschutting en in de zon komt te liggen. De bosstrook moet een vrij open karakter krijgen, opdat de zon op de bodem komt. Hierdoor krijgen de struiken voldoende licht. Inlandse boomsoorten zoals zomereik, zachte en ruwe berk en hier en daar een es zullen de hoofdmoot vormen en op een enkele plaats kan een bosje met zwarte els aangeplant worden. In de onderbegroeiing is plaats voor vooral besdragende struiken zoals Gelderse roos, kardinaalsmuts, sporkehout, hulst, vlier en hondsroos. Ook braam en brem kunnen in de mantelzone groeien.

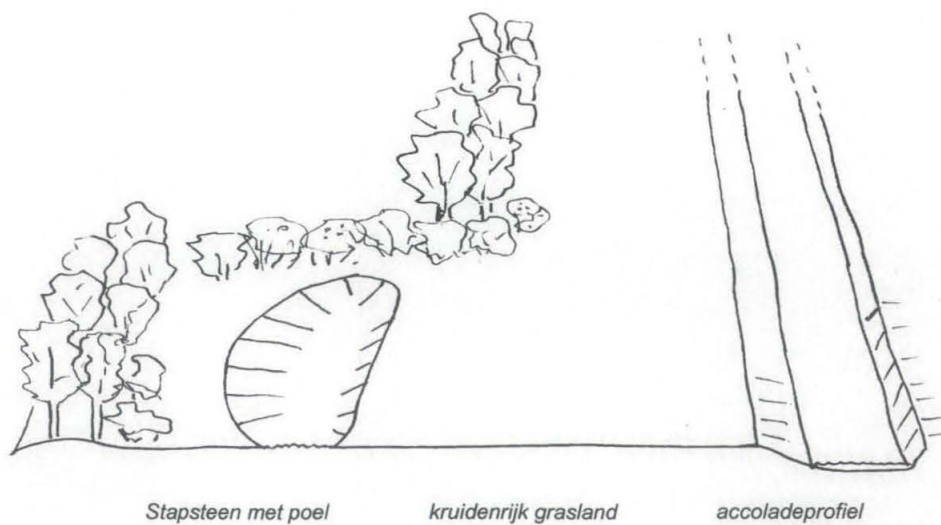
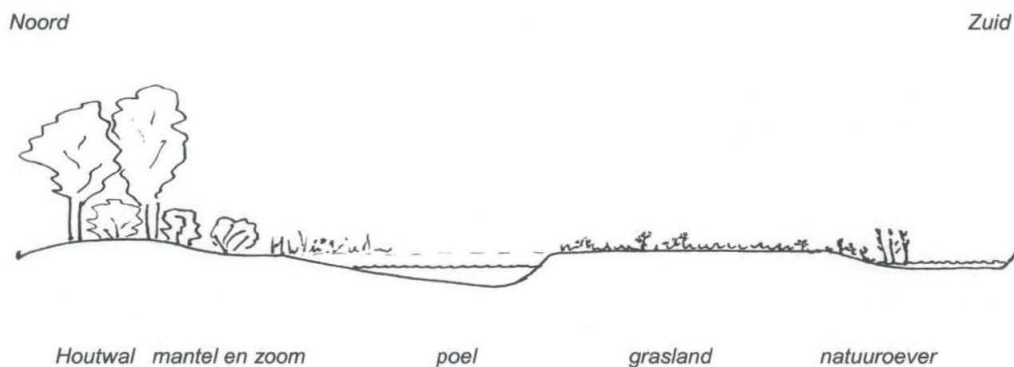
Grasland

Omdat hier sprake is van akkers met een verrijkte bodem, zal spontane ontwikkeling tot een kruidenrijke vegetatie enige tijd vergen. Bij de aanleg van het accoladeprofiel komt al een strook verarmde bodem vrij waar natuurlijke vegetatie zich direct spontaan zal vestigen. Door plaatselijk enkele laagtes te creëren, zal zich op deze plasdrasplaatsen een vochtig tot nat grasland ontwikkelen. Om grootschalige verruiging tegen te gaan moet het overige bodemprofiel zo weinig mogelijk verstoord worden. De vrijkomende grond kan gebruikt worden voor het opwerpen van een bescheiden grondwal (max. 0,50 + mv.) ten behoeve van een houtwalbeplanting. De overige braakliggende bodem zal worden ingezaaid met een kruidenrijk grasmengsel van inheemse en in de streek voorkomende soorten.

Stapstenen

De stapstenen van minimaal 2500 m² bevatten poelen van circa 500 m². Aan de noordzijde komt een aanplant van bomen en struiken (mantelvegetatie). Het grasland om de poel moet zich ontwikkelen tot een kruidenrijke zoomvegetatie. De noordzijde van de poel krijgt een vlak oplopende oever (1 op 5), zodat deze in de beschutting van het bosje zich snel kan opwarmen in het voorjaar (voortplantingsperiode van de amfibieën).

Waterhuishouding

De verharde weg aan de westzijde vormt een waterscheiding. De eerste 50 tot 100m voert geen water en het weinige water wordt afgevoerd richting Middenpeelweg. Het water staat minimaal 80 cm aan de westzijde tot 130 cm bij de Middenpeelweg beneden maaiveld. Het is wenselijk om door middel van een eenvoudige stuw het waterpeil met 20 tot 40cm te verhogen.

Waterloop gezien vanaf de Middenpeelweg in westelijke richting

Beheer

Een maaibeheer met jaarlijks maaien en afvoeren van de grasstrook in het najaar is nodig om de bodem te versralen. Verschraling voorkomt verzuuring. Verder is gefaseerd maaibeheer met laten overstaan van een smalle strook langs de houtwal van toepassing. Hierdoor kunnen insecten, die overwinteren in de vegetatie, zich handhaven. Ook kleine zoogdieren, die leven in de houtwal vinden hier hun voedsel en dekking. Door delen eens in de 3 jaar te maaien zal oprukkend braamstruweel tegen gehouden worden.

Het schonen van de sloot kan aan de hoge kant blijven plaats vinden, omdat de akkers `s winters braak liggen.

De lage natuuroever moet ook gefaseerd gemaaid worden voor de erin levende insecten. De vrijliggende poelen dienen om de 5 jaar voor 4/5 deel, bij voorkeur na augustus en voor de eerste vorst in oktober, uitgemaaid te worden.

Begrazing door enkele runderen of schapen is geen goed alternatief. Het terrein is niet groot genoeg voor extensieve begrazing door runderen en voor schapen is een dicht raster nodig, dat de functie en het karakter van de EVZ verstoort. Schapen tasten verder de bomen en struiken aan en vervlakken een structuurrijk grasland.

De houtwal zal met een looptijd van 10 a 15 jaar terug gezet moeten worden.